

Landelijke ontwikkelingen

Hieronder geven we een aantal landelijke ontwikkelingen weer:

-Norm voor opdrachtgeverschap (NvO)

Vanuit de Rijksoverheid zijn er zorgen over de jeugdhulp die sinds de decentralisaties van 2015 wordt georganiseerd door gemeenten. Deze zorgen hangen onder andere samen met de grote financiële tekorten die bij veel gemeenten zijn ontstaan binnen het sociaal domein, met name bij de uitvoering van de Jeugdwet. Daarnaast zijn er zorgen als het gaat om de beschikbaarheid van essentiële zorg. Dit blijkt uit een recent inspectierapport. Deze zorgen, die een landelijke reikwijdte hebben, brengen de Rijksoverheid ertoe een wijziging van de Jeugdwet voor te bereiden. Daarbij is waarschijnlijk sprake van verplichte regionalisering waarbij inkoop en contractering *mogelijk* plaatsvindt in een GR verband.

Dit voornemen van het Rijk bracht de VNG ertoe om, namens gemeenten, zelf het initiatief te nemen op het gebied van regionale samenwerking. Daartoe is de Norm voor Opdrachtgeverschap in het leven te roepen. Daarbij staat de regiovisie centraal, waarbij gemeenten zelf afspreken welke taken op het gebied van jeugdhulp in samenwerking worden opgepakt en welke inhoudelijke ontwikkelingen in de regio gewenst zijn. In de norm is vastgesteld waar de regiovisie minimaal aan voldoet, de invulling (het hoe) is aan de regio en gemeenten zelf. Met deze norm versterken de gemeenten hun samenwerking bij het bieden van passende hulp aan kinderen. Daar waar een groot deel van de hulp lokaal kan worden geboden, is voor de meer gespecialiseerde jeugdhulp een sterke samenwerking gewenst. De Norm voor opdrachtgeverschap heeft ook betrekking op Beschermd Wonen, maar daaraan hebben we al inhoud gegeven. Gemeenten hebben in Gelderland-Zuid namelijk het Regioplan beschermd wonen en maatschappelijke opvang vastgesteld.

Aanleiding voor de Norm voor opdrachtgeverschap is een resolutie die is aangenomen tijdens het VNG congres van 29 juni 2020. Deze resolutie is - zeker op het gebied van jeugdhulp - mede een antwoord op de voornemens van het kabinet tot verplichte regionalisering en samenwerking middels een GR, zoals onder meer verwoord in de Kamerbrief van 20 maart 2020. Naar aanleiding van de NvO is destijds afgesproken dat een GR niet verplicht wordt gesteld, maar dat men vooralsnog uitgaat van een 'niet vrijblijvende samenwerking'. Gezien de ontwikkelingen in het kader van de Hervormingsagenda kan de afspraak worden herzien.

-AEF onderzoek Stelsel in groei (2020)

De kwaliteit van zorg, namelijk het bieden van tijdige en passende ondersteuning, vraagt om aandacht. Tegelijkertijd was er de afgelopen jaren ook veel te doen om de financiële randvoorwaarden waarin gemeenten jeugdhulp organiseren. De decentralisatie van de jeugdzorg op 1 januari 2015 ging gepaard met een forse bezuiniging: in drie jaar tijd liep de korting op de rijksbegroting op tot structureel 15 % minder budget voor gemeenten voor uitvoering van jeugdzorg en jeugdhulp (circa 450 miljoen euro). In veel gemeenten is het sociaal domein - en de jeugdhulp in het bijzonder - een belangrijke oorzaak van financiële tekorten. Zodoende hebben Rijk en de VNG onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix (AEF) de opdracht gegeven om te onderzoeken of er structureel extra middelen nodig zijn voor de uitvoering van de Jeugdwet. Ook werd de vraag gesteld welke maatregelen er genomen kunnen worden om de kosten te verlagen. Het AEF rapport *Stelsel in groei* verscheen in 2020. Uit het onderzoek bleek dat een brede inzet op preventie en vroegsignalering weliswaar kan bijdragen aan meer kwaliteit van leven en aan besparingen in andere wetten, maar niet leidt tot kostenbesparing binnen de Jeugdwet. Daarnaast bleek de toename in het jeugdhulpvolume niet komt door een stijgende instroom, maar door achterblijvende uitstroom. Andere verklaringen voor de oplopende kosten zijn een stijging van de gemiddelde kosten per cliënt per jaar en een toename van kosten voor wijkteams en voorliggend veld. Gemeenten hebben volgens AEF een aantal mogelijkheden om doelmatigheidswinst te behalen. Desondanks blijft er op basis van de huidige uitgangspunten een stevig tekort over. Het onderzoek 'toonde aan dat gemeenten € 1,7 miljard tekort komen in de uitvoering van de taken op basis van de Jeugdwet

-Maatregelen financiële beheersbaarheid jeugdwet, Commissie Sint (2021)

De uitkomsten van AEF werden geaccepteerd door het Rijk en de VNG. Vervolgens hebben zij de commissie Sint in het leven geroepen, een stuurgroep met de opdracht om extra maatregelen in kaart te brengen. Het rapport van de Commissie Sint onderstreepte de noodzaak tot stevige politieke besluiten over de toekomst van de Jeugdwet en de bijbehorende financiering. Uit het rapport bleek dat er voor de complexe problematiek binnen de jeugdzorg zowel op financieel als inhoudelijk vlak

grote uitdagingen liggen, die bij ongewijzigd beleid en wetgeving onvoldoende kunnen worden opgepakt. Het rapport onderstreepte daarom de noodzaak tot een fundamentele herbezinning van de jeugdwet, ten aanzien van de reikwijdte, de beleidsvrijheid en het niveau van uitvoering.

-Arbitrage (2021)

Omdat een toezegging van het kabinet uitbleef, riep de VNG de arbitrage in. Het kabinet deed na de rapportages van AEF en de commissie Sint geen uitspraak over het structureel benodigde budget en bood gemeenten geen zicht op een oplossing voor de grote tekorten. In haar uitspraak kwam de Commissie van Wijzen de VNG op bijna alle knelpunten tegemoet. In 14 onderdelen deed de Commissie uitspraak (juni 2021), waarin zij stelt dat het rijk gemeenten dient te compenseren voor het feitelijke tekort. De Commissie baseerde dit op het gegeven dat bij de uitvoering van de Jeugdwet door gemeenten sprake is van medebewind, waarvan het Rijk de kosten heeft te vergoeden. Hier kan alleen van worden afgeweken indien de gemeentelijke activiteiten niet rechtstreeks de uitvoering van de Jeugdwet betreffen. Hiermee heeft de Commissie een heldere uitspraak gedaan over de juiste interbestuurlijke verhoudingen. Uiteindelijk heeft het kabinet eind april € 613 miljoen vrijgemaakt voor 2021 vanwege de acute problemen in de jeugdzorg. Voor 2022 maakte het demissionaire kabinet 1,314 miljard vrij ter compensatie van gemeenten. Met deze compensatie volgt het Rijk de uitspraak van de Commissie van Wijzen volledig. Daarbij geldt ook dat gemeenten uitvoering moeten geven aan de besparingsopgaven die staan omschreven in het rapport van de Commissie Sint. Daarin is regionalisering een belangrijk onderwerp.

-Regeerakkoord

Op 15 december 2021 presenteerden VVD, D66, CDA en Christenunie het regeerakkoord *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. VNG noemde dit regeerakkoord een valse start van het nieuwe kabinet. In het nieuwe regeerakkoord staat dat het nieuwe kabinet extra wil bezuinigen op de jeugdzorg. Deze bezuiniging van 500 miljoen euro komt boven op de korting van een miljard euro per jaar waarover het Rijk en de gemeenten eerder afspraken hebben gemaakt. Dat betekent dat er de komende jaren 1,5 miljard euro af wordt gehaald van het totale jeugdzorgbudget van 5,5 miljard. Dat acht de VNG onhaalbaar. De VNG concludeert dat in het regeerakkoord de uitspraak van de Commissie van Wijzen eenzijdig terzijde wordt geschoven

-Hervormingsagenda

Na een langdurig traject maakte de VNG in juni 2021 afspraken met het Rijk over de verbetering van de financiële positie van gemeenten op het gebied van de jeugdhulp. Op basis van de uitspraak van de Commissie zegde het Rijk toe gemeenten in het jaar 2022 te compenseren voor de tekorten. Daarnaast kwamen de VNG en het Rijk overeen een Hervormingsagenda Jeugd op te stellen voor de jaren 2022-2028 met als randvoorwaarde dat het volgende kabinet tot structurele bekostiging van gemeenten overgaat. De agenda moet leiden tot betere jeugdhulpverlening en een beter en beheersbaar stelsel. De aangekondigde bezuinigingen op de jeugdzorg door het kabinet, hebben er echter toe geleid dat de VNG zich uit overleggen over de Hervormingsagenda heeft teruggetrokken. Gemeenten willen pas weer meewerken aan de Hervormingsagenda Jeugd als het kabinet afspraken wil maken over het volledig uitvoeren van de uitspraak van de arbitragecommissie. Dat staat in een resolutie die op 13 januari 2022 unaniem is aangenomen tijdens de algemene ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

-Regiogrootte

Op dit moment liggen de gesprekken over der Hervormingsagenda stil. Tegelijkertijd bereiken ons berichten dat in de Hervormingsagenda wordt openomen dat de jeugdzorgregio's moeten beschikken over tenminste 60.000 kinderen. Voor de regio's Rivierenland, Rijk van Nijmegen en Achterhoek geldt dat zij niet aan deze eis voldoen. Hierover vond reeds een eerste gesprek plaats met VNG. Ook zijn Rijk van Nijmegen en Rivierenland voornemens om te verkennen op welke onderdelen (nadere) samenwerking wenselijk en mogelijk is.